СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 46. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця, 26-го лютого, 1937. VOL. XLV. No. 46. Jersey City, N. J., Friday, February 26, 1937. THREE CENTS

ПОХОРОН КОНСТАНТИНА КИРЧОВА

У середу, дня 23-го лютого, відбувся в Джерзі Ситі похорон Константина Кирчова, одного з піонірів української іміграції, Українського Народного Союзу й „Свободи".

Похорон почався в 9-тій годині рано відправою в домі жалоби, звідки рушила процесія до української греко-католицької церкви, де в приявности великого числа жалібних гостей, наповняючих ущерть церкву, парох о. Володимир Лотович, та оо. Максим Кінаш і Олександер Павляк відправили панахиду й богослуження. Співав церковний хор під управою дяко-учителя В. Гели. О. Лотович виголосив промову про приватне життя й церковну діяльність Покійника, а о. Кінаш про Його діяльність на народнім полі.

Над могилою Покійного на „Голі Крос Семетері" в Арлингтон, Ню Джерзі, промовив Роман Слободян, головний фінансовий секретар-касієр У. Н. Союзу, та представив заслуги Покійника для Українського Народного Союзу й „Свободи". На поминальнім принятті в Українськім Народнім Домі в Джерзі Ситі промовляли: Микола Мурашко, головний предсідник У. Н. Союзу; Михайло Піанка; Лазута; О. Ревюк; Марцелій Вагнер і інші, кожний з них представляючи ріжні сторони діяльности Покійника. На заклик Дмитра Галичина, головного рекордового секретаря У. Н. Союзу, приявні почтили память Покійника збіркою на народні цілі.

ГОСТЯ З ЕВРОПИ В РЕДАКЦІЇ СВОБОДИ.

ДЖЕРЗІ СИТІ (Ню Джерзі). — Редакцію „Свободи" і головну канцелярію У. Н. Союзу відвідала відома українцям приятелька українських визвольних змагань, пані С. Ф. Макогін, що пару тижнів тому прибула до Америки з довшого побуту в Европі. Як відомо, пані Макогін, що походить з старої американської родини, враз зі своїм мужем Яковом Макогоном, від довгих літ займаються українськими справами і удержують в Европі два інформаційні бюра, одно в Лондоні, одно в Празі, а до недавна трете в Женеві. Ці бюра інформують чужинців про українські справи. Запитана як стоять тепер в Европі українські справи, пані Макогін відповіла, що обективно дуже добре. Політичне напруження в Европі нині так велике, що воно може кожної хвилі дати українцям ще одну добру нагоду створити свою державу. Та це буде залежати від нас самих, чи цю нагоду ми зумієво якслід використати.

БІЛІОН ДОЛЯРІВ НА ДЕШЕВІ ДОМИ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Вагнер і конгресмен Стігал внесли в конгресі проєкт закона, на основі котрого федеральний уряд має видати на протязі 4 років білїон долярів на те, щоби знести нуждені закамарки та виставити на їх місце дешеві мешкання для незаможних.

Властивий видаток для федерального уряду мав би виносити 12 і пів мілїонів долярів, бо гроші мали би прийти з бондів, себто з пожичок. За намірами проєктодавців, уряд мав би віднаймати ці мешкання найбільше по 6 долярів за комнату на місяць.

СЕКРЕТАР ТОРГОВЛІ ТЕЖ ПРОТИ „СИДЯЧИХ СТРАЙКІВ".

ВАШИНГТОН. — Підчас пресової конференції один з газетярів запитав секретаря торговлі Ровпера, як він відноситься до „сидячих страйків".

Ровпер заявив, що робітники, котрі беруться за цей спосіб боротьби, роблять дуже поважну й фундаментальну річ, бо нарушують приватну власність. На його думку, суди не повинні таких річей толерувати.

Він застерігся, що це його приватна думка, а не всеї адміністрації.

ТАВНСЕНД ЗАСУДЖЕНИЙ.

ВАШИНГТОН. — Д-р Френсис Тавнсенд, звісний автор пляну пенсії на старі роки, ставав тут на суді за непослух приказові палати послів конґресу. Присяжні судді по одногодиннім нараді признали його винуватим закиненого йому злочину.

Йому грозить за це гривна від 100 до 1,000 долярів та вязниця від місяця до року.

Адвокати зголосили відклик.

АВТОМОБІЛЬНІ ПІДПРИЄМЦІ ГОДЯТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ.

ДІТРОЙТ. — Автомобільне підприємство Крайслера згодилося на переговори з автомобільною юнією „Юнайтид Автомобіл Воркерс оф Америка" в справі контракту з робітниками.

Підприємство має коло 77,000 робітників.

ДОБИЛИСЯ ПІДВИШКИ ЗАПЛАТИ.

БОСТОН. — Страйкуючі робітники новоанглійських фабрик обуви добилися від підприємств безпроволочної підвишки заплати на 15%.

Угоду підписали вже 27 фабрик. Не підписали ще 7 фірм.

ХРЕСТНА ДОРОГА СОВЕТСЬКИХ ЗАСЛАНЦІВ.

Недавно вернувся з Советів архимандрит Євгеній, грек з походження, що від 1920—1932 р. був кілька разів арештований, перебував в ізоляційнім таборі і був свідком багатьох присудів смерти, виконаних на православних духовниках.

В листопаді 1932 р. його засуджено і перевезено до Котлясу над Двиною. Транспорт складався з 10 тисяч людей. Везли їх у запльомбованих вагонах; що три дні відмикали вагони, виносили трупи померлих по дорозі, закопували їх на місці, потім кожному з осталих при життю давали один фунт хліба й знову запльомбовували вагони. Після одного місяця архимандрита Євгенія перенесли до маріївського табору в томській губернії, де тоді знаходилися вже тисячі заточенців.

Дальше наводить автор сотки імен православних духовників, розстріляних і померлих з виснаження, а між ін. екатеринодарського епископа Теофіля, який повісився, бо не міг витримати тортур. Декотрі з остаідх при життї відсиджують уже третій реченець кари. Вони були вже засуджені два рази на 8 літ, тепер побільшено їм кару на повних 10 літ, а це в практиці є рівнозначне з досмертною карою. Не сила змалювати ці всі нелюдські муки, що їх переживають советські засуджені.

ЗАМКНУЛИ ВИЛЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

У звязку із студентськими ексцесами на виленськім університеті відбулося 12. січня надзвичайне засідання університетського сенату, на якому ректор Яковіцький і проректор Пачковський зреклися своїх становищ. Опісля проф. Яковіцький в порозумінні з міністром освіти Свентославським замкнув університет. Наслідком того всі студенти втратили рік студій.

РЕВІЗІЇ СЕРЕД БІЛОРУСІВ.

Як повідомляють „Відомосці Бялоруске", виленська поліція перевела ревізії в домах білоруських діячів у Виленщині й арештувала кільканадцять осіб. Між іншим відбулась ревізія в редакції насопису „Беларуская Криніца", в льокалі білоруського католицького видавництва, в „Білоруських Інституті Господарки і Культури", в „Союзі білоруських студентів", в „Товаристві Білоруської Школи", в домі Івана Пуцанка, предсідника „Білоруського Національного Обєднання", в домі о. Станкевіча, редактора „Християнської Думки". Ревізія була також в домі інж. Клімовіча, редактора Ширми, дириґента Павловіча, магістра Шутовіча, редактор „Калосся", Івана Найдзюка, д-ра Малечкого Євгена Аніски, В. Скалубовського, Гришкевіча, Котковиченої, в домі М. Короленка і т. д. Поліція шукала тайної політичної літератури і зброї та сконфіскувала ріжні книжки і брошури.

ДУХ ШОПЕНА ВЧИТЬ ОДНОГО МОЛОДОГО АНГЛІЙЦЯ МУЗИКИ.

Так бодай запевнює англійський молодий музик, Френк Кокс, що підчас публичного відчиту, який він виголосив недавно в Лондоні, оповів кілька дивовижних подробиць які йому трапились. А ціла ця історія має стільки видостойних прикмет, що нею цілком поважно зацікавилися музичні й наукові круги в Анґлії.

Отож — оповідає Френк Кокс — уже від вчасної молодости він відчував покликання до музики, а головно до фортепяну. Граючи на фортепяні, він почував себе так дивно, що ніяк цього словами окреслити не може. Ні менше, ні більше, він відчував, якби приявність духа Шопена (світової слави композитора й піяніста), що „поправляв" його підчас гри і в цих хвилинах він — Френк Кокс — почував у своїй душі виразні прикрі почування, якби догани—мовби з боку самого Шопена. Цей дух являвся йому навіть кілька разів особисто, так, що він бачив його і чув.

Зновуж часом він одержував вказівки за посередництвом своєї матері, що відогравала немовби ролю медіюму. В цей спосіб Шопен дав йому нібито цілу низку вказівок і порад щодо техніки опанування цього фортепяну та відповідного відігравання його творів.

Не знати скільки в цьому правди, але цього роду явища трапляються неразі, і тільки що досі не знайшовся чоловік, що зумів би їх пояснити.

СУМНИЙ КІНЕЦЬ ЛЮБОЩІВ.

До міського лікаря в Скаржиску-Камінній біля Радома, д-ра Казимира Вітковського, зголосилася як пацієнтка молода жінка. По короткій розмові, веденій піднесеним голосом, вона виняла револьвер і стрілила до лікаря, а опісля до себе. На гук стрілів збіглися люди. Стверджено, що стріляла Христина Імеляньска, донька місцевого громадянина, близька знайома д-ра Вітковського. Обох тяжко ранених відставили до шпиталю, але лікарі не мають надії вдержати їх при життї.

ДЕ ГИНУТЬ ПТАХИ.

Недавно вибралася американська наукова експедиція на острів Ізабелі коло каліфорнійського побережжя, щоб прослідити тамошні буйні, непролазні ліси, що скривають у собі багато цікавих для ботаніків ростин.

Пробиваючись крізь ліси, вони натрапили на величезні лісні простори, засіяні кістками птахів. Експедиція старалася прослідити причину цього дивного явища. Обсервуючи окруження довший час і вислухавши оповідань тубильців, вони догадалися, що це віковічна гущавина, посплітуваних дерев ліянами і диким плющом є причиною масової смерти птахів, що відвідують острів. Птахи, що заблукаються у цю гущавину, не можуть звідти виплутатися, тріпочуть крилами і замотуються щораз більше в гущавині, де і гинуть з голоду.

УЧЕНИЙ, ЩО ЖИВЕ ЯК ДИКУН.

Є це Антал Радван, що в 25-році життя став доцентом віденського університету ще перед війною і мав перед собою велику наукову працю. Цей швайцарець з походження студіював кілька років у Франції й Анґлії, вибрався у подорож довкола світу, вернувся до Будапешту, щоби продовжувати свою університетську працю, а опинившись у хвилині вибуху війни в Румунії, вступив як доброволець до війська і воював невідомо на яких фронтах і як довго.

Коли війна скінчилась, Радван мав якусь важну причину, щоб не вернутись більше до своїх студій. Він зненавидів людство, покинув культурне життя і почав жити в лісі, де сам, збив собі хижину з дощок і годується, чим може. Прицьому він не перестає працювати науково. Він винайшов спосіб як огрівати домівку вдесятеро дешевше, ніж ми це робимо вугіллям і дровами. У літку продає якісь цілющі води літникам, що приїжджають до Совати, і за ці гроші може жити спокійно цілий рік. Коли люди почінають його відвідувати, він щезає на кілька час у лісах, підшукуючи собі нове самітне місце. Дармо, що часом доходять до нього листи, він не відповідає на них. На ріжні пропозиції, щоб виявив тайну свого винаходу, як дешево огрівати хату, він теж не відповідає. Кажуть, що він пише якісь літературний твір. Про рідню і знайомих не каже нічого. Тільки на доказ, хто він такий, має всякі документи. Румунська преса широко розписується про нього.

БІЙКА НА ЗАБАВІ.

В Стрілковичах, повіт Самбір, усунули з забави В. Грабоньчика. За хвилину він вернувся й викликав бучу. На вулиці Грабоньчик підчас бійки зранив двох Їсоньських, а самий дістав чотири рази ножем у голову. Від ран по 15 хвилинах мук Грабоньчик помер.

6 ДНІВ НА ДНІ КРИНИЦІ.

В мадярськім місті Бая трапилася недавно подія, яка тільки завдяки звичайному припадкові не скінчилась трагічно.

Одного дня переходили два господарі попри давно невживану криницю, положену доволі далеко від міста. Раптом почули вони з криниці наклинкування і крики. Оба переконалися, що з криниці кричав та просив рятунку 62-літній селянин Емерик Кіс, який намагався перед 6 днями покінчити самогубством. Він скочив до криниці, де було, як виявилося, дуже мало води. Коли самовбивник опинився на дні, забаглося йомуratom знову жити. — Я хотів жити — оповідав він по врятуванню — за всяку ціну. 6 днів молився я і кликав рятунку. Я вірив, що мене врятують, та що буду жити і чесно працювати на хліб насущний.

Після тих слів старець стратив память. Його відвезли крайно виснаженого до лічниці.

ЯК ПОЛЯКИ ПОЛЬЩАТЬ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ

ЛЬВІВ. — Українські краєві часописи приносять звідомлення з місточка Яблонова про те, як там польський ксьондз Шафранек польщить українські діти. Він заборонив українським дітям, що ходять до місцевої семи-клясової школи, говорити по українськи. Але самі діти обурилися на те і оборонили права української мови. Коли він раз викликав ученицю Мельник і назвав її „Мельнік", вона рішуче відповіла, що називається „Мельник". Тоді ксьондз почав переконувати її, що вона походить з польського роду. На це дівчина відповіла: „Мій батько, моя мати, мій дід і прадід, моя бабка і прабабка, були українцями і я є у буду українкою". Після цього дівчина написала на письмі карточку, що не буде говорити по польськи, ні співати польських пісень. Ксьондз передав карточку поліції, яка перевела раевізію в родинів дівчини і справу передала судові. Додамо, що цей ревний ксьонда коли побачить українське письмо, звичайно верещить на цілу салю: „Не умем тего читаць. Ви хцеце тутай Украіни будовać? Ідзьце за Збруч, тутай ест, била і бендзє Польска!"

ЗАГОСТРЕННЯ В ПОЛЬСЬКИХ ВЯЗНИЦЯХ.

ВАРШАВА. — Розпорядком міністерства справедливости загострено відносини в польських вязницях і обмежено доставу харчів для вязнів зі двору, як теж купно внутрі. Дотепер вязні могли купувати собі за гроші ріжні харчі й могли діставати з дому більші харчеві посилки. Тепер, згідно з розпорядком, вязень може купити собі, або дістати з дому лиш таку скількість раз на два тижні: під фунта цукру, півтора дека чаю, 30 дека солонини, 1 кг. хліба, 1 кг. яблук, 1 кг. помідорів, поштові значки і листи. Через це потерплять дуже українські політичні вязні, а то головно тому, бо дотепер багатші вязні діставали більші пакунки і ділилися зі своїми товаришами. Тепер і самі будуть мало діставати й іншим не будуть могли дати.

АРЕШТУВАННЯ НА БУКОВИНІ.

ЧЕРНІВЦІ. — Румунська поліція арештувала в Станівцях на Буковині чотирьох українців за те, що не зняли шапок підчас співання румунського гимну. Арештованих буде судити військовий суд за „протидержавну зраду".

І МАДЯРИ БЮТЬ ЖИДІВ.

БУДАПЕШТ. — На мадярських університетах в Будапешті і Нексі вибухли серед мадярських студентів проти-жидівські заворушення. Студенти повиганяли жидів з викладових саль і влаштували по вулицях демонстрації. Вони не хотіли допустити, щоб студенти-жиди брали участь в університетських церемоніях, що того дня мали відбутися. Під їх напором ректор університету казав трьом жидівським студентам, що мали брати участь у церемонії, уступитися, щоб врятувати їх від розшалілих мадярських студентів, і заховав їх у свому кабінеті. Та студенти-мадяри довідалися про те, виломали двері і побили захованих там жидів. Супроти цього шкільні власти замкнули університет до березня.

ЕТІОПЦІ ПРОДОВЖАЮТЬ БОРОТЬБУ З ІТАЛІЙЦЯМИ.

АДДІС АБЕБА. — В останніх днях про столицю Етіопії знов заговорив цілий світ. Етіопські революціонері кинули бомбу на віце-короля Етіопії ген. Ґраціяну і важко поранили його. Крім того рештки етіопської армії під проводом раса Десту, окружили один відділ з цеї армії, що числив 2,000 вояків і вимордували їх усіх впень. Сам рас Десту утік.

ОБУРЕННЯ ІТАЛІЇ З ПРИВОДУ ЗАПРОШЕННЯ ГАЙЛІ СЕЛЯСІ.

РИМ. — Італійська преса і офіційні круги висказують своє крайне негодування з приводу цього, що англійський уряд запросив на коронацію короля Юрія VI. Гайлі Селясія, бувшого цісаря Етіопії, що по втраті свого краю опинився на еміграції. Видно, що цей монарх-утікач вартує для Анґлії більше ніж приязнь Італії!!

НАВІТЬ ЯПОНЦІ БЮТЬСЯ НА КУЛАКИ В ПАРЛЯМЕНТІ.

ТОКІО. — В японському парляменті, підчас дебати над одною суспільною справою, один з японських послів крикнув на адресу другого: „Стули собі рот". На це другий відповів: „Ти зеленюх і дурень". Тоді перший підійшов до нього і вдарив його в лице. Другий відповів теж кулаком і вибив йому два зуби. В той час інші втрутилися в цю боротьбу і обезвладнивши їх, відставили їх закровавлених до шпиталю. Та за годину згадані комбатанти вернули назад і після короткої словної підготовки знова розпочали кулачну боротьбу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ІДЕЯ ЧИ БИЗНЕС?

Не так давно можна було вичитати в польсько-американській пресі цікаві голоси на тему, якою силою держаться польські орґанізації в Америці, головно ці асекураційні, що мають подібні завдання як наш У. Н. Союз. З боку одної такої орґанізації піднесено в її орґані, що її головним завданням є плекати польщину в Америці, польського духа і польську культуру та народню свідомість. Та редактор іншої польської ґазети відповів, що асекураційна орґанізація повинна займатися головно асекурацією, бизнесом, а як бизнес буде добрий, то буде ліпше для орґанізації й тих, що в ній обезпечені. Але інші польські редактори з тим не погодилися. Казали, що це є самозрозумілою річчю, що треба орґанізації пильнувати бизнесу, але заразом твердили, що й найкращі бизнесові методи не притягнуть поляків до таких польських орґанізацій, які пильнуватимуть тільки бизнесу. Щобільше. Вони твердили, що не буде навіть рації дбати про такі польські орґанізації в Америці, які не піддержують польського духа, польської культури і польської національної свідомости. Бо тільки польський дух може вдержати польщину в Америці, а з нею й польські асекураційні орґанізації.

Як видно з цеї часописної дискусії, в польських орґанізаціях є два напрямки, які вже стираються. Один є за те, що можна про свято ще далі говорити за „ідею", але практично треба ставитися до справи в такім розумінні, що „матеріяльний інтерес" є найважнішою справою, бо це він сцементовує американських поляків. Другий напрямок є цеї думки, що таке ставлення матеріяльної справи на першому місці може мати тільки один вислід: принести польським орґанізаціям в Америці дуже скору смерть. Особливо в теперішніх часах, коли то вже маємо до діла з соціяльним обезпеченням, з обезпеченням — з уряду. І тому в такім положенні не бизнес, а тільки ідея можуть вратувати життя польських орґанізацій в Америці.

Ми навели цю дискусію, бо вона зачіпає дуже важне питання, яке і нам не чуже. Бо й в нас уже давалися чути голоси про „чисту бизнесовість", про те, щоб виелімінувати У. Н. Союз від усякої „політики", при чім під „політикою" розуміється усю ту ідейну працю, яка була ведена нашою орґанізацією від самих її початків, і яку вона далі продовжує. З нашого боку ми вже сотками разів порушували це питання при ріжних нагодах і завжди обстоювали те, що відлучити нашу орґанізацію від ідеї, значилоб випустити з неї всі дійсно живі соки і завдати їй тим смертельний удар.

О. С.

НОВА НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ СТАЛІНА

Є леґенда про одного стародавнього богатиря-велитня з часів Київської держави. Оточений ворогами-рубав їх направо й наліво. Та замісць одного порубаного — ставало двох живих... Мусів згинути богатир.

Щось подібне діється тепер з московським диктатором. Винищив рештки „дворянства", винищив буржуазію, винищив передреволюційну інтеліґенцію, винищив „куркулів", соціялістів меншевиків, нарешті — стару ленінівську ґвардію партійну... Здавалосяб — пануй і веселися. Але тут несподівано станув перед крівавим тираном новий, ще грізніший ворог — червона армія. Отже ніхто інший, а ця самими большевиками створена червона армія, їх нібито надійна опора...

Мов через густе решето проціджуються вістки про важні події в СССР. Але — всеж проціджуються, бож годі всьо збувати мовчанкою.

Заразже по останнім процесі наспіли з СССР такі звістки: в грудні минулого року викрито в Самарі спробу військового бунту. Замішані в справу були два полковники — Щукін і Черепанов і капітан Слушний. Таку саму спробу військового повстання викрито в харківській залозі в Україні. На чолі повстання мали стати вищі старшини військової академії. Двоє з них мали одержати авдієнцію у Сталіна, щоб з ним скінчити. Серед цих старшин — не зважаючи на старанне перецідження персонального складу — є й українці.

До цих фактів треба додати інші, може сповидно дрібніші, але теж симптоматичні. Отже на останній военній параді в Москві, відсутного Ворошилова заступав не Тугачевський, а адмірал Орлов. Говорять про непорозуміння між тираном і Тугачевським, який є до речі бувшим царським ґвардійським старшиною, що відразу прилучився до революції. Цікаво теж, що імя Тугачевського впало на салі останньої розправи. І хоч прокуратор і зажадав від обвинувачених катеґоричного ствердження, що маршал Тугачевський в їх заговорі участи не брав, тим не менче многі зрозуміли цілий інцидент, як пересторогу маршалові... Коли до того додати, що в процесі був замішаний і капітан Смутний (чи не українець?), один з адютантів Тугачевського, то все це набирає підозрілого значіння.

Дальше — в армії іде тепер чистка. На Далекім Сході скинуто богато вищих офіцирів і післано Вацетиса, криатуру Сталіна, як намісника Далекого Сходу з необмеженими повновластями (пригадується анальоґічне призначення намісником Сходу адм. Алексєєва, нешлюбного сина Олександра 2-го коротко перед війною з Японією в 1903 році). Одним словом, армія — непевна. Між червоною армією і червоним урядом — тертя. Які вони — про це ближче не знаємо. Але — можемо догадуватися...

Червона армія складається всежтаки з селянської більшости. Вояки червоної армії вертають на села. І тут живуть серед зруйнованих, виголоджуваних, трактованих як парії, як викиди суспільности — селяни... Це викликає злу кров у „оборонців пролетарського **атечества"**. З цим знову всежтаки не можуть не числитися команданти советської армії. Бо коли на нарікання і на ворожу поставу цивільного населення можна — до певної границі — Сталінові не звертати уваги, бо має в руках вишколений апарат яничарів, — то таки на настрій армії, себто міліонів **узброених людей** не можна не звертати уваги. Особливо в часі, коли заноситься на війну. Чим скінчиться непорозуміння і тертя між Сталіном і армією — не знати. В кожнім разі ці тертя мусять ослаблювати советську войовничість, мусять впливати на їх пацифізм, збільшати їх страх перед війною. А далі: це ясне, що, покінчивши з старою ґвардією Леніна, з самими таки большевиками, обернувши партію в слухняних чиновників, Сталін не визбувся всіх своїх ворогів. Число їх далі росте, і їх викривають раз-у-раз у зовсім несподіваних кутках... Час большевицького Термідора наближається стомилевими кроками.

В БОРОТЬБІ ЗА НАЦІОНАЛЬНУ НАЗВУ

(Польща далі проти назв „Україна" і „український").

Від півтора року, тобто від започаткування т. зв. нормалізаційної політики, в польських законодатних установах речники УПР не раз і не два рази підносили справу правного впорядкування термінольоґії: „український", „руський".

Часте видвигнення цеї справи викликує вже невдоволення в деяких наших колах в краю. Мовляв — невже це таке важне, як нас поляки називають: українці, чи русини? Мовляв — чого нам так відпекуватися старої назви „Русь"? А один визначний діяч піддає проєкт: „Видвигніть думку повороту до старої назви Русь, а побачите, яку констернацію викличе це в польських політичних колах".

Насувається питання: який глузд з польського боку піддержувати так вперто оцю термінольоґічну невпорядкованість?

Бож справа національної назви не так ще давно не була впорядкована й у польських народніх масах і цей факт у відношенні до поляків використовували відповідно займанці. Чи треба пригадувати творення окремої „нації" кашубів на Поморю, або історію з „васерполяками" на Шлеську? Що й казати! Ще в другій половині минулого віку в Західній Галичині, отже в колисці польського людовецького руху, в рідних сторонах Вітоса мазури співали пісоньки в такому стилі:

Polacy, polacy, marnie wyginiecie,
Ze sie na cesarza zawzdy buntujecie".

Отже, для західньо-галицького хлопа назва: поляк — була чужа, поляком він називав дідича, а себе уважав по національности мазуром.

А всеж польська шляхта того часу, замісць спрямовувати свою увагу на занедбане польське село, хвилюється процесом відродження галицьких українців, відмовляє нам права до самостійности і зпочатку в пресі, а відтак і в соймі щораз нахабніше вигуковує, мовляв — **„нема Русі, ест тилько Польска і Москва"**, мовляв — українська мова це діялект („мовля" — говорив ґраф Лешек Борковскі) польської мови.

"Niema Rusi".

В звязку з цим у 1860 р., під враженням перших протиукраїнських виступів польської молоді на львівському університеті та статтей в краківському „Часі", Богдан Дідицький, пізніше стовп москвофільського табору і пропаґатор „єдінства русскаво народа", написав вірш "Niema Rusi", який широким відгомоном відбився не тільки в Галичині, а й у Росії.

В цьому вірші Б. Дідицький м. ін. писав:

„A więc niema Rusi,
bo jej niema w głowie
dziennikarzów polskich,
ni w spolszczonym Lwowie!
Niema ruskiej mowy,
bo nawet tej głoski
zamienia polskiemi
hrabia Gołuchowski.
Niema Rusi, niema! —
z książek ją wymażcie,
choć jest ruskich chłopów
miljon pietnaście.
Niema Rusi, niema! —
choć jest i być musi
przeciw rządom Polski
wieczny protest Rusi".

Реакція.

Ніщо так не причинилося до поширення москвофільства в Галичині, як оця спроба з польського боку „анектувати" українців. В одній зі своїх статтей пок. І. Франко згадує священика („здібна і вдумчива людина" — пише Франко), який продовж кількох років у своїй сільській закутині вчитувався в твори Кремера, Лібельта і Трентовського. Під впливом виступів ґрафа Л. Борковського та інших польських шовіністів зробився він „твердим" і так зненавидів згаданих письменників, що одної неділі відпровадив їхні твори над ріку, там спалив їх у прияві народу, а після цього освятив і скропив свій дім, виганяючи з нього „польського духа". Про нього оповідали, каже дальше Франко, що за кожним поляком, який виходив з його порогів, викаджував кімнату і обмивав клямки, яких діткнулася польська рука.

Ендецько-московський флірт.

На порозі нового віку під впливом звязків з Великою Україною терміни „Україна", „український" зачинають з року на рік усувати терміни „Русь", „руський" — і в Галичині. І ось в цьому часі вшехпольський табор, покумавшись з царською Росією, бере в свою опіку галицьких москвофілів і слова „Україна", „український" у вшехпольській пресі не появляються інакше, як в лапках. Табор зневіри, що зродився зі страху перед польським заливом, здобуває опікуна в найбільш шовіністичному польському уґрупуванні, яке всю свою практичну діяльність в Галичині базує на ненависті до українців.

В 1911 р. підчас парляментарної виборчої кампанії на Лемківщині ми є свідками таких аґітаційних „триків" з боку кацапні: вночі по селах ходять баби і заводять, мовляв — кінець світа зближається, бо Польща на „святу Русь" українців пустила...

„Дух Ґрабського".

В повоєнних часах термінольоґічну плутанину на довгі роки замаринував творець ославлених мовних законів з 1924. р. проф. Стан. Ґрабский, закріплюючи правно виключно термін „руський". Звичайно, Ґрабский прекрасно знав, що термін „руський" вводить плутанину не тільки на просторах, заселених українцями, а й серед самих поляків. Знав, що для волиняка, чи поліщука слово „руський" значить те саме, що московський; знав, що волиняк чи поліщук, ніколи не скаже, що він є „русин", тільки „православний", „тешній", „малорос", „українець". Знав теж, що поляк з Королівства („Привіслянський Край") під словом „рускі" розуміє „московський", чи „російський" (тому там створено штучний термін „русіньскі").

Тенденцією мовних законів Ґрабського було потворити якнайбільше фірточок для обходження права, для шахування українців на кожному кроці, щоб українці в боротьбі за право губилися в дрібницях. Тенденцією проф. Ґрабського було залеґалізувати на терені української збірноти табор ренеґатів, тобто тих, що не визнають національної окремішности українців і вважають себе за москалів. Тенденцією проф. Ґрабського було відігріти політичне москвофільство, створюючи йому змогу здобути базу в темніших околицях краю, де ще терміни „Русь", „руський" могли би мати якунебудь притягаючу силу.

Одначе цьому таборові нічого не поміг оцей плян проф. Ґрабського, на ніщо здався теж факт, що москвофільським мамутам віддано до експльоатації багаті установи, як „Народний Дім", „Ставропигія".

В добі „нормалізації".

Десять літ минуло, як табор Ґрабского відсунений від влади. Та всеж твір проф. Ґрабського й досі діє. Розпорядок мін. Рачкевіча — один зі „здобутків" нормалізації не вирішує справи: коли один українець-рекрут не хотів прийняти військової книжечки з окресленням його національности, як „руської", і процесувався до Найвищого Трибуналу включно, то процес програв! Не дивлячись на існування розпорядку мін. Рачкевіча, держава знає законно тільки „русинів".

Відповідаючи недавно в сенаті на чергову інтерпеляцію в цій справі (сен. В. Децикевича), прем. Складковский м. ін. сказав:

„Ця справа поладнана обіжником, виданим мін. Рачкевічом.

„Коли зміст того обіжника не каже виразно, чи має бути назва „український чи „руський", то тому, що частина населення хоче називатися українською, частина руською. І тому цей обіжник уможливлює адміністраційній владі стосувати ці назви індивідуально, залежно від того, як цього хоче населення. Годі домагатися від уряду, щоби втручувався у внутрішні спори обох відламів населення. Вважаю, що мін. Рачкевіч полагодив це дуже обєктивно".

Тобто: все остається по старому. Бо закон залишається законом (це не є „втручування у внутрішні справи"!), а розпорядок міністра дає чинникам адміністраційної влади змогу робити евентуально ласку (зрештою, як легко заступити один обіжник другим!). Таким чином дальше залишається змога вести „шахову" політику (інакше: „реґіональну").

Найвища пора поставити цю справу руба, одначе не відірвано (цеж робить враження маняцького відхрещування від нашої старої назви!), тільки в контексті з цілістю проблематики нашої політики! — („Новий Час").

М. О. Лейкін.

ПІД ЕСПАНСЬКИМ НЕБОМ

Гумористина повість.

(2)

— Еспанську мову маю тут — озвався з тріюмфом Іванів, добуваючи з кишені книжечку в червоному переплеті. Вмію вже пятнацять еспанських слів, а що в ваґоні не матиму ніякої роботи, то навчуся бодай сто слів. Один — уно, два — дос, три — трес, — чотири —кватро, пять — сінко, ...понеділок — люнес, неділя — домíньо, четвер — хуевес...

— Ну, досить уже, досить — перебила йому жінка.

— Знаю навіть, що пляшка зветься ботелія, а чарка — расса...

— Чарку вибий собі з голови!

— Якто? Хочеш, щоб я не знав назви, чарки у країні Хересу? Жінко! Таж це був би такий самий злочин, якого ми могли були допуститися в Римі, колиб не поступили були до церкви св. Петра!...

Омнібус зупинився перед двірцем південної залізниці. Баскієць дуже похмурий з лиця прийшов забрати клунки.

— Трез пісес — сказала Ґлафіра Семенівна та додала звертаючися до чоловіка:

— Дідчий тузин! Колиб не твоє огруддя, ми малиб рівно дванацять штук. Потрібне воно дуже було...

— Певно, що потрібне, бож я мушу мати памятку моєї слави.

На двірці застали вже доктора Потрашова та стару Закрепину з нерозлучним песиком.

— Я принесла міру на нашийник для мого песика — говорила старенька, подаючи Ґлафірі Семенівній стяжку. — Моя золотенька, не забудьте теж купити щось оригінального для мого песика.

Подорожніх, що мали їхати тим самим поїздом із Біяріцу, було небагато: чотири черниці та подружа пара баскійських мужиків, що везли зі собою качки в кошику та клітку з якимсь птахом.

Іванів купив білети для переїзду до Іруну, еспанського кордону.

— В Іруні будете за годину... — пояснював доктор.

— Остання французька стація, наскільки собі пригадую, зветься Андай... В Іруні треба пересідати до еспанського поїзду та віддати річи для митної ревізії. Французькі ваґони не можуть курсувати еспанськими шинами, бо вони багато вужчі від французьких.

— Тож це зовсім так, як у нас, бо й наші шини ширші від закордонних.

— Так, так... В Еспанії побачите багато річей і порядків, що пригадають нашу батьківщину... — говорив підсміхаючись Потрашів.

— А чи на коморі так само ревідують, як у нас? — спиталася Ґлафіра Семенівна.

— Я перейшов через еспанську комору без клунків, то мене не ревідували, та я чув, що еспанські митарі лагідніші й вирозуміліші від усіх інших своїх европейських товаришів.

— Ах, слава Богу!

Сиґнали сповістили, що приїздить поїзд. Здалека, від Байони показався стовп диму, а за хвилину поїзд віхав на двірець.

Черниці й баскійська подружа пара поспішила до ваґону третьої кляси, а Іванові зайняли місця в переділі першої кляси та зараз спустили вікно в ваґоні, Ґлафіра Семенівна відбирала клунки від носія і знову запримітила скриньку з чоловіковим погруддям. Відізвалася до лікаря, не скриваючи невдоволення:

— Веземо огруддя мого чоловіка. І коби бодай було схоже до нього, то я не гнівалася би, та воно більш похоже на малпу, ніж на людину! Вперся і треба тягти зі собою аж до дому таку погань.

— А про своє погруддя то й не згадуєш. Твоє не більше варта ніж моє! — сказав Іванів.

— О, перепрошую... Я передовсім казала зробити собі медаліон, який дуже легко запакувати з іншими річами, а зрештою воно дуже схоже!

Кондуктори стали зачинювати двері ваґонів.

— До побачення — кликнув Потрашів — щасливої дороги!

— До побачення... — повторила за ним Закрепина, підняла свого песика до вікна ваґону й ґоворила: — Попрощайтеся, мої кохані, з моїм песиком, поцілуйтеж його. Через нього посперечалися ми по дорозі до Біяріцу. Пригадуєте собі? А тепер розлучаємося в приязні. Правда?

— Я не хочу вже памятати того — відповіла Ґлафіра Семенівна.

— Я також уже забула, що ти мене тоді назвала старою відьмою.

— Так, так, дорогенька Софіє Савелівно, забудьмо старі образи та будьмо приятельками. Як вернетеся з Петербурга, будь ласка відвідайте колись нас.

— А колиб ви колись приїхали до Москви, не забудьте за нас. Адресу я вам дала. Покажу вам усіх моїх псів. Ну, песику, попрощайся, серце. Поцілуй! Схиліться-ж, пані, то він вас полиже.

— Не треба, не треба — боронилася Ґлафіра Семенівна.

— Я радше погладжу його... Бувай здоров, песику!

Іванів погладив також і сказав:

— Тримайся тепло, звірюко! Поїзд рушив із місця.

— До побачення. До побачення!

III.

Іванів стояв при вікні й приглядався околиці, що була спершу мало мальовнича, а щойно як далека показався Біскайський залив, краєвид значно оживився. Поїзд підіздив до стації.

— То буде Сен Жан — відізвалася Ґлафіра Семенівна, що перелистовувала провідник Гашета. — Це купелева місцевість...

На стації було багато людей„ що прийшли поглянути на переїжджаючий поїзд. Крім пань і причепурених панночок було на двірці багато няньок із дітьми. Няньки були в ноші французьких селянок.

— Не люблю того пересідання. Щойно ми всіли, а вже за хвилину треба буде переноситися до іншого поїду — відізвалася Ґлафіра Семенівна, як лише поїзд рушив.

— Справді? — здивувався Іванів. — Коли так, то мушу вишукати в словарі, як треба кликати носія.

— Не трудися. Дамо собі якось раду без еспанської мови.

Та Іванів таки взявся переглядати словар.

(Дальше буде).

Подружжа.

Вона: Я читала в часописі, що якийсь чоловік подарував своїй жінці перлове намисто за 10 тисяч злотих. Мені таке ще не трапилося...

Він: А я читав, що якийсь чоловік вигарбував шкуру своїй жінці. Це тобі теж не трапилося.

Мовчання жінки — це набита гармата.

З КРАЇНИ СОВЄТІВ

Пушкін і... українські діти.

„До пушкінських ювилейних днів готується вся радянська громадськість. Велику участь у їх проведенні візьмуть і діти. Зокрема велику роботу розгортає Київський Палац піонерів і жовтенят. Протягом трьох місяців (жовтень, листопад, грудень) відбудеться шість пушкінських вечорів та низка концертів, присвячених творам поета. В читальні організуються голосні читання творів О. С. Пушкіна, утворюється виставка і куток поета. Напередодні ювилею намічено улаштувати великий пушкінський баль-маскарад".

Як видно, Москві сильно залежить на тому, щоб українські душі засмітити московщиною, тому розпочинають свою пекольну роботу вже з дітьми наймолодших літ. Мабуть, колиб москалям вдалося свою отрую вливати в душу української дитини вже з молоком матері, то на це вони присвятилиб найбільше своєї праці. Одначе цього ще й „найгеніяльнішому" винайти не вдалося, тому доводиться працювати з дітьми трохи старшими.

Наскільки виправдається отця їх „праця" — покаже найближче майбутнє.

До буржуазних примх.

Мабуть ще всім свіжо сидить в памяти той страшний галас, з яким большевики старалися протиставити всесвітній спортовій олімпіяді свою „пролетарську" Спартакіяду. Одначе міняються часи, міняються й люди. Це відноситься навіть до... „щасливої батьківщини пролетаріяту". Ось в Літературній Ґазеті ч. 47 читаємо: Самодіяльні колективи столичного Києва поспішно готуються до обласної олімпіяди".

Отже пролетарська „спартакіяда" таки не оправдалася. Темпо повороту до „буржуазних предразсудків" є дійсно стахонівське!

Сталін у... приказках.

Большевики рішили таки за всяку ціну зробити зі свого „найгеніяльнішого"... бога. Нема ніякої ділянки, деб вони не підкреслювали його геніяльности, навіть у... приповідках.

В Літ. Ґазеті читаємо:

„Сонце світить найтепліше,
Слово Сталіна наймудріше.

Щоб у добрі жити,
Сталін учить чесно робити.

Спасибі Сталіну, що живемо приспівуючи (чи не з голоду?).

Колиб не Ленін і Сталін —
булиб ми відсталі.

Чи в колгоспі чи в вокзалі,
Всюди чую слово Сталін.

Тай спробуйте твердити тепер, що Сталін дійсно не геніяльний!

Удостоїлись...

Літ. Газ. ч. 47 пище під наголовком: "Українські поети й письменники російською мовою" таке: „У видавництві Гослітіздат („Москва") вийшло кілька збірок українських радянських поетів у перекладах російською мовою. Серед них: М. Бажан — „Ночь перед боем", М. Рильський — „Стіхотворенія і поеми", Л. Первомайський — „Ізбранніє стіхі", П. Усенко — „Ізбранніє стіхі". Теж видавництво випустило однотомник творів Ю. Яновського".

Дійсно факт гідний уваги! За цілі гори московського дрантя надрукованого українськими (тобто тими, що на Україні) видавництвами „кілька збірок перекладів „українських" поетів і письменників. Осяги стахановські...

Збірник „ордероносних" поетів.

Сектор національних літератур спілки радянських письменників СССР готує до друку збірник творів „визначних поетів нашої країни", нагороджених ордерами. Збірник репрезентують 10 поетів-ордероносців: Гасем Лагуті, Сакен Сайфулін, Акін Джембул, Галактіон Табідзе, Аліо Мосашвілі, Павле Яшвілі, Наірі Зарян, Самед Вургун, Сулейман-Стальський та Хоца Носараєв. Богу дякувати, українців між ними нема.

Хахли виконують приказ.

В Літературній Газеті ч. 47 читаємо: „Дніпропетровська спілка радянських письменників випускає літературно-художній збірник „Компанерос" (Товариші), присвячений геройчній боротьбі еспанських трудящих проти фашизму".

Звичайно, що на приказ „генія цілого людства, наймудрішого товариша Сталіна", найскорше відгукнуться... „самоатверження хахли". Тай годі інакше! Вразі проявлення замалої ініціятиви, чекає їх не Сибір то Соловки...

„Лижіть", мовляв, хахли, лапи, бо інакше в контрреволюцію попадете.

З ІТАЛІЙСЬКОЇ ПРЕСИ

„Рома Фашіста", орган Фашістівської Студентської Молоді (ҐУФ), що знаходиться під безпосереднім наглядом Дирекції Партії, в числі від 24. січня ц. р. видрукувала листа одного українського студента, що волів залишитися анонімним — „щоб не наражати своїх родичів на совєтські переслідування, під наголовком „Боротьба одного пригніченого народа".

Лист цей звертає увагу на український народ, що „по скількости населення, натуральним багатствам ґрунту й традиціям країна займає перше місце" серед усіх інших народів Совєтчини.

„Україна, — пише той студент, — для Совєтського Союзу — це тільки кольонія для визиску, і вирахівники славнозвісної пятирічки все спирали на ній свої надії для поліпшення економічного стану цілої Совєтчини. Досить подумати, що Україна продукує на рік 70 міліонів квінталів пшениці, 65 міліонів квінт. жита, 43 міліони квінт. ячменю, 31 міліонів квінт. кукурудзи, 204 міліони квінт. картоплі, 104 міліонів квінт. цукрового буряка, 50 міліонів тон вугля, 8 міліонів тон нафти, 4 міліони тони чугуну, 3 і пів міліона тон криці і т. д., і т. д. Вже є досить, щоб мати можливість добувати закордонну валюту для збільшення воєнної промисловости. Але я спеціяльно звертаю увагу на ґеоґрафічне становище України. Через неї Москва виходить на Чорне море, а значить і в море Середземне. Через неї Совітчина тепер чинно вмішується в еспанські справи.

Очевидно от усе цей увесь уступ набрано в часописі курсивом), що незалежність України — єдина розвязка, що є можлива для Европи, якщоб вона захотіла обмежити можливе большевицьке явище і звести його до його натуральних меж..."

Закінчується цей гарний лист цитатою з книжки Латинуса „Італія й її Інтернаціональні проблеми", виданої Інститутом для студій Інтернаціональної політики в Мілані: — „Можна думати тепер, оглядаючись на минуле, що колиб половину тих зусиль, зрештою не великих, що їх вжила Антанта на підтримку ріжних білих генералів, фатально засуджених на неуспіх, було вжито на оборону незалежности України та кавказьких републик, вони булиб тепер незалежні, і історія Европи, мабуть, пішлаб була цілком іншими шляхами..."

В відповідь на цей лист українського студента, „Рома Фашіста" в числі з 28. січня вмістила статтю п. Тревізонно, яку варто перекласти в головніх уступах.

Українська проблема, — пише п. Тревізонно „Зявлялася від часу до часу в італійській пресі, і автор цих рядків ніколи не пропускав нагоди висвітлювати антимосковський дух українського народу. Було сказано, що його психольоґія цілковито відмінна від психольоґії московського народу і, з багатьох точок погляду треба дійсно ствердити, що Україна, в своїх традиціях, в звичаях життя, в виявленню своїх пристрастей, є найбільш західно-європейська з усіх російських народів. Було навіть сказано, що Україна — це заборола західньої цивілізації супроти наступу азійського варварства, що виявляється в большевізмі. Було також ствердужано, що колиб Україна втримала свою незалежність, то совєтська Росія не булаб для Европи загрозлива. Але ніхто не вимовив досі дійсного слова: чинити.

Тепер був би підхожий момент, але хто його вимовить?

А тим часом все промовляють за тим, що треба бити Совєтчину її власною зброєю..." Тут автор оповідає просторо, про совєтську пропаґанду в усіх країнах світу і про хибну тактику держав, що, замісць протиставитися, як слід, цій пропаґанді, шукали тільки комерційних замовлень". „Та сама Німеччина, що внаслідок Рапальського договору, зорганізувала совєтське військо, авіяцію, важку промисловість і промисловість хемічну, мусить тепер змагатися з ворогом, якого вона сама озброїла. Те саме буде в скорому часі і з Францією... Анґлія хоче стояти осторонь. Та в досить скорому часі вона переконається, що відіграває на ґрудях замерзлу гадину... Треба було ще Европі впустити керування того женевського інституту, що ніби мав займатися втихомиренням! Ліґа Націй, в руках товариша Літвінова зробилася небезпечним знаряддям війни. Досить досвіду італьсько-етіопського конфлікту! З „Курієр де Женев" довідуємося, що всі установи Ліґи Націй знаходяться тепер в руках Комінтерна: Літвінов знаходиться в Раді Ліґи; Розенберґ, що тепер послує від Совєтів в Мадриді, товариш генерального секретаря Ліґи (віцесекретар): Райхман — в комісії ґіґієни; товаришка Колонтай в комісії над охороною дитинства; зять чекиста Аренса в одній секції Інтернаціонального Бюра Праці; еспанський комуніст Буено в центральній секції цього Бюра; Абрансон в секції інформацій про Росію; товариш Маркус в адміністраційній Раді Інтернаціонального Бюра Праці. Якщо справи вже тепер так стоять, то куди ми зайдемо?!

Якщо справи так стоять, то як можна виправдати добродушність бувшого Президента Ради Міністрів Української Демократичної Републики, п. Прокоповича, що подав в ці дні Президентові Ради Ліґи Націй меморандум про українське становище?

Урочиста наївність ідеалістів!

Тепер ми стоїмо перед еспанською фазою комуністичної діяльности в світі: виходимо до відкритого конфлікту, тим часом як по всіх усюдах розвивається підземна боротьба. Отже вдарив момент вживати ту саму зброю.

Якщо комунізм готовий нападати одночасно на всіх фронтах, то міліони українців, що складають так звані меншини Польщі, Чехословаччини і Румунії є також готові піти в контратаку. Якщо Москва хоче підняти революцію в інших державах, то Україна, Білорусь, Карелія, Ґрузія, Азербайджан, Туркестан готові також повстати.

Справа йде тільки про те, хто нападе першим.

Конґломерат народів, що формує Совєтський Союз, готовий розлетітися з моменту на момент, — досить тільки підкласти вогню..."

Залишаємо цю статтю без коментарів.

Евген Онацький.

„У ПОЛЬЩІ УРЯДОВОЮ МОВОЮ БУДЕ ГЕБРАЙСЬКА".

Варшавський щоденник „АБЦ" — Новіни Цодзенне" (ч. 33 з ц. р.) приніс цікавий допис свого кореспондента, який подорожував по Близькому Сході.

У Царгороді поляків не хочуть пускати з корабля на суходіл. Жиди настільки вже надоїли туркам, що в кожному подорожному з Польщі добачують жида. Ще гірше є в Палестині. Там узагалі не можна висісти з корабля, а нічию приходить до кабін поліція, щоби справдити, чи подорожній на місці. Бо помислові жиди зуміли нічию вискакувати крізь віконце кабіни в воду (!) і так перепачковуватися до „обітованої землі". Не поможе подорожньому, коли він виправдується, що він не жид! Коли він із Польщі, то корабельна служба переконана, що він мусить бути жид.

Ще гірше коли їхати в Палестині транзитом. У пристані Ґаіфі (Яфі) у пашпортовому уряді сидять три службовці: анґлієць, араб і жид. Службовець-жид, як побачив, що подорожній (кореспондент „АБЦ") є з Польщі, зараз став до нього говорити по гебрайськи. А як побачив, що той його не розуміє, скрикнув люто:

— Ви поляк і не розумієте по гебрайськи?!

— Ні. В Польщі ця мова не є урядова.

— То ще буде! — скрикнув жид.

(Цю лють жида треба хіба так розуміти, що він вірить, що Польща (як уже нещасна Україна і Росія, які є під комуністичною владою і там жиди горою) буде ще комуністична, а тоді жиди запанувалиб собі в ній, як запанували в СССР).

В суді.

Прокуратор:
— Як бачимо, влом доконано незвичайно спритно й обережно...

Обвинувачений:
— Алеж, пане прокураторе, не перехвалюйте мене!

Наслідок подружжя.

— Ти оженився?
— Так. Харчуватися по гостинницях уже не смакувало мені.
— А тепер?
— Тепер знову смакує мені.

МІНЕРАЛЬНІ БАГАТСТВА ЕСПАНІЇ.

Еспанія — доставець міжнародньої торговлі. — Відгомін громадянської війни.

Еспанія одна з найбагатших країн під оглядом копалин і становить важний чинник у міжнародній торговлі. Одначе бульоб пересадно твердити, що наслідком громадянської війни відчувають недостачу сирівців у міжнародній торговлі, які передше ці сирівці доставляла Еспанія. А всеж еспанська війна й тут спричинила деякі зміни. Так, наприклад, наслідком війни відчувають недостачу живого срібла та пириту, бо найбільше тих мінералів доставляла Еспанія.

Живого срібла Еспанія не лише що доставляла найбільше, а й найдешевше. У нормальних часах Еспанія давала 40 до 45% світової продукції живого срібла. В 1929 році продукція була найбільша, а саме виносила 2,476 тон коли в усьому світі добували 5,583 тон живого срібла. Минулого року світова продукція живого срібла впала до 3,378 тон, із чого 1,232 тони припадає на Еспанію. Вивіз живого срібла виносив минулого року 2,289 тон, себто майже 90% перевищив продукцію. А попри те засоби в Еспанії дуже багаті та можуть покрити річну потребу всього світу. Перерив у продукції наслідком війни (покищо) не може зашкодити торговлі, тимбільше, коли зважимо, що Еспанія і тепер вивозить багато живого срібла, головно до Англії.

У 1929 році була найвища продукція пириту*) (8 міліонів 450 тисяч тон), а на Еспанію припадало 4 міліони 300 тон. Точних даних із минулого року ще нема, одначе відомо, що Еспанія вдержалася на першому місці з вивозом залізного пириту (1,807,833 тон), а крім того около 300,000 тон мідяного пириту. Еспанія з усіх країн має найбільше якости згадані мінерали.

Найбільші пириту добувають у Гуельві, яка є під владою націоналістів. Ріо Тінто це найбільша копальня, яка дає більше продукції, ніж усі копальні разом. Війна не спричинила багато шкоди в копальнях, у багатьох і далі працюють. Тому що деякі держави постановили добувати сірку з інших мінералів, а не з пириту, нема чого боятися за недостачу.

Бронз Еспанія доставляє світові від 19 століття і тоді була найбільшим доставцем того металю. Від 1913 року значіння Еспанії у доставі цього мінералу ослабло. Вона продукує ледви 100,000 тон бронзу річно. Минулого року випродукувала навіть лише 70,600 тон; не була найменша продукція за останніх 50 літ. Сама зуживала Еспанія 20,000 до 25,000 тон бронзу, а для вивозу оставало 50,000 тон, та поправді не вивозила і стільки. У порівнанні із світовою продукцією 1,400,000 тон це дуже мало, та коли зважити, скільки бронзу зуживають у нинішніх часах, то й це багато.

У 1929 році Еспанія випродукувала 63,700 тон бронзу. Від тоді продукція цього металю безупинно паде, сьогодні не виносить і 30,000 тон річно. Найбільше бронзу добували в Ріо Тінто, де копальні в теперішній війні не дуже ушкоджено.

Цинку має Еспанія мало. Добувають його найбільше у Сантандері, а в 1913 році продукція його виносила 66,500 тон. Минулого року продукція виносила приблизно половину цієї скількости. Більшість цинку вивезено як мінерал, а чистого цинку вивезли з Еспанії небагато. Еспанська війна взагалі не відбилася на світовій торговлі цинку.

Еспанія вивозить два важні мінерали, а то залізо то потас. Останніми роками вивіз залізної руди безперестанно падав. В 1913 році Еспанія доставляла ще міжнародним ринкам 9,887,170 тон заліза, в 1929 році лише 5,594,537 тон, а минулого року ледви 1,893,370 тон. Так то Еспанія утратила своє значіння міжнародного доставця залізної руди, одначе все ще доставляє її для Англії, бо копальні є недалеко морських побереж. Із усього минулорічного вивозу припадало на Англію 1,480,000 тон.

Потасу минулого року вивезли з Еспанії 252,949 тон, а в 1935 році 267,305 тон. Продукція потасу ще дуже молода, бо почалася яких 10 літ тому. Тому що Еспанія вивіз потасу побільшувала, стала небезпечним конкурентом іншим продуцентам.

Здається, що одною з причин, чому деякі держави взяли участь в еспанській війні, є саме багаті копалини Еспанії. Їм для власного озброєння потрібні мінерали, яких наслідком зменшення девіз і золота не можуть купувати у довільній скількости.

*) Пирит, золотисто-жовтий мінерал; вживають його для виробу сіркового квасу, вітріолю, заліза та сірки.

УВАГА! ГАРТФОРД, КОНН., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ЗАХОДАМИ УКРАЇНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ВІДДІЛУ 5-го, І ВІДДІЛУ 5-ГО О.Д.В.У

— влаштовується —

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 28-ГО ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1937 РОКУ

В ГАЛІ УКР. ГОР. КЛЮБУ, 54 WYLLIS STREET, HARTFORD, CONN.

СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ

для вшанування пам'яти великої української героїні

ОЛЬГИ БАСАРАБ

яка згинула мученичою смертю з рук ляцького ката дня 13. лютого 1924 р.

Початок в годині 3-тій пополудні. — Вступ вільний.

В програму свята входять місцевий хор церкви св. Арх. Михаїла; бесідники з міста Ню Йорку: пані М. Демидчук, п. В. Душник, також місцеві.

Уважаймо всі нашим обовязком бути на тому святі, щоб гідно вшанувати та віддати поклін тіни Мучениці за волю українського народу. — СЛАВА УКРАЇНІ! 41,6

Управа від. 5 У.Ч.Х. і О.Д.В.У. в Гартфорд.

Рафінована.

— То цікаве, Ганю, чому так багато часу треба було, аж Ганя принесла мені від листаря з долу цю почтову картку? Чи Ганя по дорозі її читала?

— Ні, прошу пані! Чейже мене не цікавить це, що брат пані мусить виїхати, а батько пані мусить приїхати!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Збірка на Український Народний Дім в селі Зарваниця, пов. Підгайці.

У свій час ми одержали були просьбу з рідного села Зарваниця, пов. Підгайці, щоб помочи їм в нинішні тяжкі часи збудувати Народний Дім. Бо село зубожіле, крім того є в селі мішане населення. Тому ми, односельчани мешкаючи тепер в Гемтремк і Дітройт, минулого року заложили комітет, щоб прийти рідному селу з помочею. Впродовж нашої праці ми збирали жертви та влаштовували ріжні підприємства, з яких доход йшов на згадану ціль. Наша праця увінчалася успіхами і за той час ми зібрали і післали їм гарну суму гроша. Подаючи нижче фінансовий звіт з нашої діяльности і спис жертводавців, ми закликаємо наших односельчан, щоб далі слали свої жертви на згадану ціль, бо поміч далі потрібна.

Жертви вплинули такі: Зі забави дня 25. жовтня 1936 чистого доходу $54.21. Особисті жертви: Юстина Горішна $11.00; по $5: Й. Морозовський, Т. Солоцкий, І. Клим, Т. Качуровський, І. Бойко, І. Голида; по $3: Н. Солоцкий; по $2.50: І. Грибінчук; по $2: Т. Морозовська, Т. Солотка, Ю. Клим, Г. Солоцкий, А. Туркевич, П. Кузик, П. Ганиш, Н. Маштапір, Д. Гох, В. Крушельницький, Б. Морозовський, Д. Войтишин, П. Войтович; по $1: М. Старжинська, П. Стельмах, В. Солотка, Т. Статкевич, С. Клім, С. Костів, Ю. Козак, І. Крушельницький, Н. Кульчицький, Н. Солодницький, І. Кульчицький, Е. Кричківська, Н. Когут, М. Левчук, Д. Любунець (з Балтимор), Л. Мудрий, М. Попик, А. Пунда, В. Пшик, Н. Прихітко, А. Табака, Т. Біттович, П. Воркун, І. Гава, Т. Головацький, М. Біленький, С. Шумиляк, Е. Шкодура, А. Холєвка, К. Нановський, І. Чайковський, П. Заривний, М. Голудюк, Т. Чайковський, В. Дембицький, А. Чарнецький, І. Рушка, В. Сидоряк; по 50 ц.: М. Кудинич, І. Смулка, Д. Білик, А. Білоус, С. Басков, Я. Сенків, М. Сосновський, Г. Стойко, М. Сірко, М. Жукайба, І. Федорів, О. Русенко, Т. Романюкова, А. Рипокіс, І. Радик, І. Підпригора, П. Пригарський, М. Прихітко, П. Прокопович, С. Подільник, О. Курочка, М. Кушнір, В. Кушнір, М. Крупка, П. Бездобрицка, Г. Клак, В. Левицький, А. Лапко, А. Мельничук, Е. Воробковська, М. Лабунь, Г. Левко, Т. Ничай, С. Ємчук, О. Шандак, К. Ядешин, М. Чупа, С. Зенюк, Т. Данилішин, І. Заблоцький, В. Ходакій, Н. Чайковський, Н. Горинь; по 25 ц.: М. Бабій, Д. Білик, П. Бавровський, Т. Білиця, Г. Бугай, Д. Слободян, М. Савчук, В. Чапак, М. Чубків, П. Дроздовський, А. Деркач, Д. Фердей, Т. Горбусь, Д. Галушка, І. Гришко, С. Хомяк, І. Хомяк, І. Хрешівський, П. Гурняк, С. Мацевич, Д. Машнюк, Д. Перкус, Н. Петрук, Д. Шазапан, П. Панасюк, І. Кардаш, П. Кузь, О. Кричківський, М. Козак, І. Вітенко, Ф. Веселій, Т. Шеремета, П. Стефанюк, Т. Тричук, Т. Стахура і Н. Н.

Разом зібрано:	
Й. Морозовський	$93.60
Т. Солоцкий	54.25
З підприємства чистого зиску	54.21
Разом	$202.06
Вислано через Бюро п. І. Гави	200.00
Остає в касі комітету	$2.06

ЗА КОМІТЕТ СЕЛА ЗАРВАНИЦІ: Т. Солоцкий, Й. Морозовський, І. Клим.

Адреса: 2376 Grayling Ave., Hamtramck, Mich.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Коляда на Рідну Школу і визвольну боротьбу.

Як що року так і цього, Український Центральний Комітет Національних Організацій зарядив піти з колядою на Рідну Школу і визвольну боротьбу. Колядувати пішли кілька старших чоловіків, а то: І. Колок, К. Пілат, П. Сташко, М. Ґенега і В. Вітушинський. Вони заколядували $73.75 ц. З цього вислано до Обєднання $70.75 на вище призначені цілі по половині, а $3 заплачено за авто котрим їздили колядники. Цього року вже троха депресія минула і люди радо принимали колядників у своїх домах та щиро давали свої жертви. На жаль, важко було обійти всіх з колядою, бо все перепадав дощ. Це стало перешкодою в осягненні більшого успіху.

Коляду зложили: по $2.50: А. Федірко; по $2: о. Й. Чаплинський, Р. Слободян, К. Качурняк, В. Левчик, І. Кіценко; по $1: І. Клок, К. Пілат, І. Пілат, П. Сташко, М. Гришак, М. Ґенега, Л. Малафій, Я. Красновський, М. Могила, С. Фуртас, Г. Кінищук, А. Огар, С. Могила, І. Генега, С. Ґенега, М. Костишин, І. Воробель, Л. Ковальчук, М. Савань, Т. Шаух, Н. Вовдан, І. Грабар, С. Задорецький, С. Олесів, М. Лапінчак, М. Токар, П. Ільків, М. Романович, П. Остапчук, Т. Кобрин, С. Пограничний, М. Бохна, В. Сас, В. Грега, М. Процак, В. Кардаш, І. Качуряк, М. Сухорський, С. Кміта, М. Фецула (ст.), Ю. Гвіздь, Д. Коритко, С. Окрепкий, О. Олексин, А. Сміт, В. Вовчко, Д. Галущук, Т. Щерба, П. Бучій, Гр. Герета, С. Яцків; по 75 ц.: Д. Палей; по 50 ц.: І. Коритко, Н. Лещак, К. Возняк, Танька Чечіль, Ч. Шейфер, І. Ванат, П. Біль, Т. Рой, А. Полянський, А. Гула, Т. Горко, С. Лабінський, П. Матлага, С. Корчас, М. Корчас, І. Сенюк, В. Гарбовський; по 25 ц.: І. Пирдзя, В. Ваняк, С. Шубак, І. Пошивак.

За Центральний Комітет:

І. Клок, предс.; К. Пілат, кас.; В. Безкоровайна, сек.

БЕТЛЕГЕМ, ПА.

Щедрівка на народні цілі.

Щоб коляда не пропала, як це сталося в нас минулого року, в останній хвилі зібралися наші хористи і пішли колядувати на Щедрий Вечір. Українські громадяни радо нас приймали і кожний жертвував те, що міг. Правда, траплялись і вимки, але, як говорить наша приповідка, „нема вулиці без болота, а хати без сміття". Найбільше нас розчарувало, що відсилали нас з порожніми руками якраз ті люди, що то при інших нагодах закликували українських громадян „витягати гроші з матераців і давати на українську культуру". Та хай там їх хто інший судить. Ті, що справді бажають волі вітчині, зложили такі жертви:

Т. Саврук $3; М. Паращак $2; по $1: М. Вілецький, І. Віхоть, В. Запаржоний, Н. Бобеляк, Н. Менів, П. Тульба, І. Когут, П. Пунцляк, М. Запаржоний, Я. Ванко, І. Малицький, М. Бус, Т. Присташ, Й. Когут, Гр. Довжинський, А. Тимків, В. Забозьний, Т. Данилюк, о. М. Колтуцький, Я. Ільків, А. Кубарич, А. Сисак, Й. Кумонька, І. Солодка, Н. Книга, М. Заблоцький, В. Гетманюк, Н. Паламар, М. Мушастий, В. Гонтарик, М. Каспряк, В. Машкій, Н. Пастерняк, І. Мадрига, Д. Підгайний; по 50 ц.: М. Мелю, П. Кішпан, А. Ліпкович, В. Кафарич, С. Рехлицький, А. Брус, І. Саваринський, Д. Бурак, Д. Дук, М. Шостка, П. Пахомський, А. Лімчич, С. Музика, В. Кузьма, С. Рачук, К. Явна, І. Божик, М. Барна, К. Копчак, Д. Юсек, О. Періг, Н. Кендзерський, А. Наврецький, П. Остапчук, Л. Ковчук, О. Сидоран, Ю. Чайка, В. Могильський, С. Каспряк, Й. Ганусин, О. Запаржоний С. Газин, М. Григораш, І. Моринці, Т. Кохан, К. Коростинський, Т. Дябло; по 35 ц.: П. Данило; по 25 ц.: П. Морекін, Я. Криницький, Гр. Яртимик, К. Бутрин.

Разом заколядовано $59.85. Гроші вислано через Обєднання з таким призначенням: $30 на боєву акцію, $18.85 Рідній Школі, $10 на інвалідів. Тут треба зазначити, що оплату за посилку і кошти вживання автомобілю при коляді покрив один з колядників.

Колядували: Ваврик Запоржонний, Михайло Біледський, Ілля Віхоть, Максим Паращак.

МЕКІЗ РАКС, ПА.

З коляди на Рідну Школу.

Як кожного року, так і цього, молоді хлопці і дівчата з Мекіз Ракс, що гуртуються при українській церкві Пречистої Діви Марії, пішли колядувати на народні цілі. Ці молоді колядники, це вже діти Америки, роджені і виховані тут. Проте вони не забули про рідний край і не жаліли свого труду, щоб зібрати якісь жертви на потреби українських земель. До коляди підготовив їх місцевий український учитель Володимир Шостачко. По коляді ходили: М. Набережний, В. Сагак, І. Маланчук, М. Кітик, П. Кучірка, М. Макар, Д. Сторчак, М. Юрчак, І. Слюсар, М. Набережний, І. Сидор, В. Гресяк, Й. Коваль, І. Медвідь, М. Комічак, І. Суміщка, І. Талайло, І. Тимцьо, Стефанія Маланчук, Домка Ковальчук, Анна Боньчак, Марія Старащак, Катерина Шпух, Ольга Шостачко, Анна Супінка, Анна Старощак, Катерина Фриз, Анна Герляк, Юлія Тимцьо, Олена Торик, Евгенія Прищляк, Ольга Гуцаз, Антоніна Мельник, Катерина Сива, Катерина Ковалик.

З коляди прийшло $119.50, яку суму вислано через Обєднання на Рідну Школу в старім краю.

Степан Олійник.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (119)

Як тільки зайшло сонце, кількох малих, але крепких, карликів побігло до колиби, в якій була увязнена Калі Бвана і силою привели її перед ватажка Ребегу. Чорні дикунчики довкруги підскакували з радости і на згадку людського мяса поликали слину. Калі Бвана знала добре куди її ведуть, але жахливі приготовання останніх днів цілком притупили її почування.

Це не перший раз вона бачила ці оргії. Вони пересувалися перед її очима немов якісь диявольські кошмари. Маленькі карлички почали увиватись й виносити з колиб кітли і миски. Миттю вони порозкладали вогонь. Знову мущини, щоб виявити свою радість, підскакували вгору й вивертали „козла". Їх мізки непокоїло питання, кому припаде честь вбити дівчину?

Але Ребега не був зовсім радий. Очевидно, він поділяв гадку решти дикунчиків, що людське мясо, це й до того з молодої білої дівчини, це дуже добра річ. Але він боявся Боболя. Ануж цей попаде в скаженину за те, що вони вбили дівчину і наведе на них месників! Та всетаки він дав приказ своїм жрекиням звязати її по давньому звичаю і вбити.

Дикі жрекині совісно виконували його приказ. Вони звалили бідну дівчину на землю і звязали їй руки та ноги. Калі Бвана не оборонялася. Вся її увага була тепер скупчена на молитві, за свою душу і за того, котрого вона так кохала, та за того, котрий приїхав сюди до Африки. Заспокоївшись так молитвою, вона навіть почувала приємність в серцю. З замкненими очима вичікувала смерти.